
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ КОНТРАБАНДИ

CURRENT ISSUES OF CRIMINAL LAW QUALIFICATION OF SMUGGLING

Софія Лихова¹

*Державний університет «Київський авіаційний інститут»
(просп. Любомира Гузара, 1, м. Київ, 03058)*

Sofia Lykhova

*State University "Kyiv Aviation Institute"
(1, Liubomyr Huzar Ave., Kyiv, Ukraine, 03058)*

Отримано: 16.05.2025. Затверджено: 10.06.2025

АНОТАЦІЯ

Стаття призначення дослідженню проблем кваліфікації такого кримінального правопорушення як контрабанда. Передусім приділено увагу кваліфікації тих кримінальних правопорушень, які містять в назві та в диспозиціях статей термін «контрабанда». Поряд з цим досліджуються проблеми кваліфікації цих кримінальних правопорушень за сукупністю з іншими кримінальними правопорушеннями, які за своєю сутністю та нормативним закріпленням не є контрабандою, але вчинюються способом, який законодавець офіційно описує як контрабанду. Досліджено питання щодо визначення контрабанди як способу вчинення кримінального правопорушення, а також предмету, який має ознаки контрабанди. Зокрема, до кримінальних правопорушень, які заподіюють шкоду порядку переміщення через державний кордон, віднесено такі суспільно небезпечні діяння як незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (ст. 268 КК України), ввезення, виготовлення або розповсюдження товарів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість, чи дискримінацію (ст. 300 КК України), ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порногра-

¹ доктор юридичних наук, професор; orcid 0000-0003-4755-7474; email: sofia.lykhova@gmail.com

фічних предметів (ст. 301 КК України), порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333 КК України). В усіх цих суспільно небезпечних діяннях чітко вказано як обов'язкову об'єктивну ознаку їхній предмет. При цьому наголошено на необхідності не ігнорувати той факт, що існують і такі суспільно небезпечні діяння, як незаконне переправлення осіб через державний кордон (ст. 332 КК України) та незаконне перетинання державного кордону (ст. 332² КК України). Констатовано, що не лише суспільно небезпечні правопорушення, які у тексті кримінального закону містять термін «контрабанда», порушують митний і державний кордон України, чим заподіюють шкоду державі.

Ключові слова: контрабанда; кримінальні правопорушення; кваліфікація кримінальних правопорушень; предмет контрабанди; спосіб контрабанди; кваліфікація за сукупністю.

ABSTRACT

The article is devoted to the study of the classification of such criminal offences as smuggling. First of all, attention is paid to the classification of criminal offences that contain the term 'smuggling' in their titles and provisions. Along with this, the article examines the classification of these criminal offences in conjunction with other criminal offences which, by their nature and legal definition, are not smuggling but are committed in a manner that the legislator officially describes as smuggling. The issue of defining smuggling as a method of committing a criminal offence, as well as an object that has the characteristics of smuggling, is examined. In particular, criminal offences that cause damage to the order of movement across the state border include such socially dangerous acts as the illegal importation of waste and secondary raw materials into the territory of Ukraine (Article 268 of the Criminal Code of Ukraine), import, manufacture or distribution of goods that promote a cult of violence and cruelty, racial, national or religious intolerance, or discrimination (Article 300 of the Criminal Code of Ukraine), import, manufacture, sale and distribution of pornographic items (Article 301 of the Criminal Code of Ukraine), violation of the procedure for international transfers of goods subject to state export control (Article 333 of the Criminal Code of Ukraine). In all these socially dangerous acts, their subject matter is clearly indicated as a mandatory objective feature. At the same time, it is emphasised that it is necessary not to ignore the fact that there are also socially dangerous acts such as the illegal transportation of persons across the state border (Article 332 of the Criminal Code of Ukraine) and the illegal crossing of the state border (Article 332² of the Criminal Code of Ukraine). It has been established that not only socially dangerous offences that contain the term 'smuggling' in the text of the criminal law violate the customs and state border of Ukraine, thereby causing damage to the state.

Key words: smuggling; criminal offenses; qualification of criminal offenses; subject of smuggling; method of smuggling; cumulative qualification.

I. ВСТУП

В сучасних умовах трансформації економіки України одним із ключових викликів залишається протидія контрабанді як системному негативному явищу, що має багатоаспектний вплив на фінансову, соціальну та інституційну сфери держави. Контрабандна діяльність не лише завдає суттєвих втрат державному бюджету шляхом ухи-

лення від сплати митних і податкових платежів, але й дестабілізує внутрішнє конкурентне середовище.

Контрабанда є серйозною загрозою економічній безпеці держави, адже вона підриває її фінансову стабільність і знижує доходи бюджету через несплату податків і мит. Ця проблема також створює нерівні умови для законослухняних підприємців, які зазнають значних утрат через недобросовісну конкуренцію. Контрабанда послаблює контроль над стратегічними товарами, як-от зброя, наркотики чи рідкісні ресурси, що може мати серйозні соціальні та безпекові наслідки. Зростання незаконного імпорту та експорту шкодить національним виробникам, зменшуючи попит на внутрішньому ринку¹. Окрім прямих економічних збитків, контрабанда спричиняє низку соціально негативних явищ: вона стимулює поширення корупції, розширює масштаби тіньової економіки, а також створює сприятливі умови для функціонування організованої злочинності. Сукупність зазначених чинників істотно ускладнює реалізацію євроінтеграційного курсу України та перешкоджає досягненню сталого економічного розвитку.

Попри складну, комплексну природу контрабанди, у державній політиці довгий час переважав репресивний підхід як основний інструмент боротьби з цим явищем. Утім, практика свідчить про обмежену ефективність подібної стратегії. Разом з тим, тиск з боку громадянського суспільства та міжнародних партнерів зумовив збереження політичної волі до здійснення системних заходів, спрямованих на мінімізацію масштабів контрабандної діяльності.

Вказані обставини зумовлюють необхідність наукового осмислення природи контрабанди, аналізу чинних підходів до її протидії, а також розробки більш ефективних і комплексних механізмів, здатних забезпечити її суттєве зниження в умовах інтеграційних процесів та реформування митної політики України.

Хоча питання кримінальної відповідальності за контрабанду завжди залишалися у сфері інтересів вітчизняних науковців, нових обертів ці дослідження набули з набуттям чинності Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального

¹ Курилюк Ю. (2024). Контрабанда як негативний чинник економічної безпеки держави. *Migration & Law*. Vol. 4 (issue 6). pp. 5–21. URL: <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2025-4-6-5-21>

кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів»¹ і появою термінологічного звороту «товарна контрабанда». Це, своєю чергою, викликало необхідність дослідження проблем, пов'язаних із кваліфікацією кримінальних правопорушень за сукупністю із суто кримінальними правопорушеннями, які містять термін «контрабанда», так і з іншими, які вчинюються способом контрабанди, чи діями, у складах яких можуть містити ознаки предметів контрабанди. Серед науковців, які досліджують ці проблеми, слід вказати Ю. В. Гродецького, Т. Б. Ніколаєнко, Ю. Ю. Забугу, Ю. Б. Курилюка, Т. О. Михайличенко, Г. В. Паламарчука та ін.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою цієї статті є аналіз феномену «контрабанда», проблем кваліфікації кримінальних правопорушень, що у назві статті Кримінального кодексу України містять термін «контрабанда», й тих, які є підстави вважати спеціальними видами контрабанди. Дослідження проводилося із застосуванням таких методів, як: аналізу, синтезу, діалектичного, герменевтичного, порівняльного, а також низки спеціально-правових методів дослідження.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Суспільна небезпека, у тому числі кримінальних правопорушень, пов'язаних з переміщенням товарів/предметів через митний контроль, їхній переважно організований характер, розподіл ролей в організованих структурах, розгалуженість і стійкість корупційних зв'язків осіб, які їх вчиняють, зумовлюють необхідність аналізу кримінологічних засад запобігання ним у сучасних умовах².

Найбільшу увагу вітчизняні вчені приділяли і приділяють кримінальним правопорушенням, що являють собою такий кримінально-правовий феномен як контрабанда. Проте варто зазначити, що серед кримінальних правопорушень, які порушують порядок пере-

¹ Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів : Закон України від 09.12.2023 № 3513-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text>

² Паламарчук Г. В. (2021). Кримінологічні засади запобігання правопорушенням, пов'язаним із переміщенням товарів/предметів через митний кордон, на сучасному етапі в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / НУ «ОЮА». Одеса. 22 с.

міщення товарів/предметів через митний кордон, є не лише ті кримінальні правопорушення, які являють собою суто контрабанду, але й у назві яких вказаний термін «контрабанда».

Наприклад, до кримінальних правопорушень, які заподіюють шкоду порядку переміщення через державний кордон, можна віднести такі суспільно небезпечні діяння, як: незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини (ст. 268 КК України); ввезення, виготовлення або розповсюдження товарів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість, чи дискримінацію (ст. 300 КК України); ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (ст. 301 КК України), порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333 КК України). В усіх цих суспільно небезпечних діяннях чітко вказано як обов'язкову об'єктивну ознаку — їхній предмет, який може переміщуватися через митний і державний кордон України. Однак, при цьому, не слід ігнорувати й той факт, що існують і такі суспільно небезпечні діяння, як: незаконне переправлення осіб через державний кордон (ст. 332 КК України) та незаконне перетинання державного кордону (ст. 332² КК України). Таким чином, на мою думку, є всі підстави для висновку, що не лише суспільно небезпечні правопорушення, які у тексті кримінального закону містять термін «контрабанда», порушують митний і державний кордон України, чим заподіюють шкоду державі.

Існує група кримінальних правопорушень, для яких є підстави об'єднати їх в окрему групу кримінальних правопорушень і назвати, за спільними ознаками, контрабандою. Вітчизняний законодавець однозначно відносить до контрабанди: культурні цінності й зброю (ст. 201 КК України), лісоматеріали та цінні породи дерев (ст. 201¹ КК України), товари (ст. 201³ КК України), підакцизні товари (ст. 201⁴ КК України), наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби. Тобто, у кримінальних правопорушеннях, які вважаються контрабандою, чітко вказаний предмет. Але у певних випадках ознаки цього предмета не є достатньо чіткими. Наприклад, у диспозиції ст. 201³ КК України предметом є товари. Очевидно, в окремих випадках можуть вважатися товарами відходи і вторинна сировина або в окремих випадках товари, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну

чи релігійну нетерпимість, чи дискримінацію (ст. 300 КК України) або предмети порнографічного характеру, які ввозяться в Україну з метою їхнього збуту.

У зв'язку з такими колізіями слід визначитися із змістом термінів «товари» і «контрабанда», а також із проблемами, які можуть виникнути у випадку ввезення подібних товарів способом, що законодавець називає як контрабанда.

У диспозиції ст. 201³ КК України у складі кримінального правопорушення вживається термін «товар». Під товаром слід розуміти будь-який предмет або послугу, що призначені для продажу чи обміну. Товар — це такі речі та послуги, які можуть задовольнити людські потреби і пропонуватися на ринку. Ознаками товару є споживча вартість, ціна — товари можна обмінювати на гроші або будь-які інші товари, товари завжди призначені для продажу або обміну, а не для особистого споживання¹. Хоча окреме твердження можна вважати спірним, тому що перед тим як стати власністю, річ може бути товаром. Товарами можуть бути: продукти, техніка, одяг, їжа та інші споживчі товари, наприклад, партія сигарет, валюта тощо. Таким чином, товаром при певних умовах можна вважати і порнографічні предмети (ст. 301 КК України) або товари, що пропагують культ насильства і жорсткості, расову, національну чи релігійну нетерпимість чи дискримінацію. Якщо такі речі мають ознаки товару, тобто ввозяться в Україну з метою продажу як предмети контрабанди, очевидно виникає питання про кваліфікацію за сукупністю статей. Адже в окремих статтях предмет контрабанди чітко вказаний — культурні цінності, зброя, спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації, лісоматеріали тощо.

Для окремої групи товарів, наприклад, підакцизних товарів, вказані дві ознаки — ці товари мають бути, по-перше, підакцизними, а, по-друге, їхній розмір має бути значним або великим (див. примітку до ст. 201⁴ КК України). У диспозиції ст. 201 КК України взагалі назва статті не збігається із тими речами, які перераховані як предмет кримінального правопорушення. Ті речі, які перераховані у диспозиції цієї статті можуть мати ознаки як товарів, так і вважалися

¹ Кришевич О. В. (2024). Кримінальна відповідальність за шахрайство: доктрина, законодавство, практика : монографія. К. : Вид-во «Людмила». 373 с.

просто предметами. До речі, тут навіть не має значення їхня вартість і мета. Наприклад, такі предмети як спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації або культурні цінності можуть мати ознаки товарів, а можуть і не мати. Тому при кваліфікації кримінальних правопорушень, які утворюють умовно правопорушення «контрабанда» значну роль має відігравати мета переміщення предметів через митний кордон та їхні ознаки.

Відомим є той факт, що Законом України від 15 листопада 2011 р. № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо організації відповідальності у сфері господарської діяльності» товарна контрабанда була виключена з КК України, тобто контрабанда товарів була декриміналізована¹.

Окремі автори критикували таку позицію законодавця і вказували на негативні наслідки виключення кримінальної відповідальності за товарну контрабанду. Щодо кримінальних правопорушень, які можна охопити поняттям «контрабанда», то до них слід віднести, як це було до 17 січня 2012 р. коли у розділі VII Особливої частини КК України була передбачена ст. 201 «Контрабанда» і такі злочини, склади яких містилися у диспозиціях статей: ст. 199 КК України — у частині ввезення в Україну з метою збуту підробленої національної або іноземної валюти; ст. 300 КК України — у частині дій, що полягають у ввезенні в Україну товарів, які пропагують культ насильства і жорсткості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію, з метою збуту чи розповсюдження; ст. 301 КК України — у частині дій, що становлять ввезення в Україну товарів, зображень та інших предметів порнографічного характеру з метою збуту, а також ст. 305 КК України, яка встановлювала відповідальність за контрабанду наркотичних, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів і фальсифікованих лікарських засобів. Дискусійним питанням також залишається віднесення кримінальних правопорушень, склади яких передбачені у диспозиціях ст. ст. 268, 301¹, 333 КК України, в частині ввезення на територію України відходів або вторинної сировини, у тому числі, які є небезпечними, чи дитячої порнографії, а також

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text>

порушення встановленого порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (товарів подвійного або військового призначення). Ця позиція була висловлена нами на початку статті й ми вважаємо, що Ю. Ю. Забуга і Т. О. Михайліченко правильно називають ці кримінальні правопорушення спеціальними видами контрабанди¹.

Зокрема, декриміналізація товарної контрабанди призвела до збільшення чисельності й активізації протиправних угруповань та окремих осіб, які спеціалізуються на товарній контрабанді, а також зниження рівня протидії зазначеним правопорушенням, оскільки проведення оперативно-розшукової діяльності в такому разі законом заборонено². Більш детально досліджує недоліки декриміналізації «товарної» контрабанди О. С. Прокопенко, який, зокрема, пише, що товарна контрабанда формує замкнуте коло щодо «тінізації» економіки держави, відтоку валютних коштів за кордон, витрати надходжень до державного бюджету. Збитків зазнають також інтереси вітчизняного товаровиробника, порушується нормальний порядок товаровідносин на внутрішньому ринку України³. Ми повністю погоджуємося з цією позицією, що підтримана також Т. О. Михайліченко⁴ і Ю. Ю. Забуга⁵.

До речі, виникають певні сумніви вживання такого кримінологічного звороту як «товарна контрабанда». Як ми вже вказували, до товарів можна за певних умов, мотивів й мети віднести і культурні цінності, зброю, наркотичні засоби тощо.

1 липня 2024 р. набрала чинності ст. 201³ КК України «Контрабанда товарів». Поняття товарів, як вказувалось раніше, є широким

¹ Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. (2024). Контрабанда «по новому» або аналіз останніх законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Т. 2, № 81. С. 270. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.42>

² Кухар В. В. (2013). Декриміналізація «товарної» контрабанди: теорія і практика. *Університетські наукові записки*. № 3. С. 411.

³ Прокопенко О. С. (2015). До питання про криміналізацію контрабанди товарів. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозахисній діяльності* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8–9 жовт. 2015 р.). Харків : Право. С. 382.

⁴ Михайліченко Т. О. (2015). Товари, які мають важливе економічне значення, як предмет контрабанди. *Форум права*. № 4. С. 185.

⁵ Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. (2021). Окремі аспекти реанімації товарної контрабанди. *Сучасна доктрина кримінального права в правовій системі України: поняття, джерела, значення, проблеми формування* : матер. V Міжнар. наук.-практ. круг. столу. (м. Харків, 14 трав. 2021 р.). Харків : Право. С. 87–90.

і в окремих випадках при кваліфікації може створювати конкуренцію з іншими статтями, що містять норми про кримінальну відповідальність за незаконне переміщення через митний кордон предметів, виключний перелік яких міститься у диспозиціях відповідних статей КК України. Саме на вдосконаленні тексту диспозиції цієї статті зосереджує увагу Ю. В. Гродецький¹. Поняття «контрабанда» має конкретні ознаки. Терміном «контрабанда» позначається назва конкретних кримінальних правопорушень, діяння, яке має конкретні ознаки, які вказані на законодавчому рівні і предмети, які теж у певних випадках незаконного їхнього перевезення через митний кордон називаються контрабандою. Особливо важливим є дослідження цього питання при кваліфікації правопорушень, які вчинюються особами і, як правило, кваліфікуються за ст. 332 КК України. «Незаконне переправлення осіб через державний кордон України» або ст. 332² КК України «Незаконне перетинання державного кордону України». У таких випадках, на мою думку, як правило має виникати сукупність кримінальних правопорушень. Такі суспільно небезпечні діяння, як правило, пов'язані з отриманням незаконної вигоди, наданням незаконної вигоди, підробленням документів, а також і контрабандою.

Отже, об'єктивними ознаками контрабанди є переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю предметів, які або чітко вказані у відповідних статтях КК України, або будь-яких товарів, вартість яких перевищує розміри, вказані у примітці до ст. 201³ КК України. Наприклад, ст. 201³ КК України «Контрабанда товарів» містить у назві, і у диспозиції термін «товари», а у примітці йдеться про предмети контрабанди. Товари і предмети не є однаковими за змістом, про товари і їхні ознаки ми вже вказували раніше.

Такі формулювання дають підставу для висновку, що будь-які предмети, особливо якщо йдеться про ті статті щодо контрабанди, де конститутивною ознакою у складі кримінального правопорушення є саме розмір предметів контрабанди. Не слід забувати, що існує такий термін як «майно». Ті ж предмети чи товари, які переправляються через

¹ Гродецький Ю. В. (2021). Перспективи криміналізації контрабанди товарів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. № 1 (15). С. 150–161. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2021.15.237373>

митний кордон способом, який ми називаємо контрабандою, можуть являти собою просто майно особи.

Тому термін «контрабанда» застосовується як для описання ознак діяння, а правильніше сказати сукупності способів вчинення цього діяння, так і до певних предметів, які незаконно перенаправляються через митний кордон.

Основними об'єктивними ознаками контрабанди є: переміщення поза митним кордоном; приховування від митного контролю. У примітці до ст. 201 КК України дається уточнення термінологічного звороту «поза митним контролем».

Це дуже важливий момент, адже, наприклад, вчиняти контрабанду з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів, а також інших лісоматеріалів, необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України практично, виходячи з об'єму предмета контрабанди, неможливо.

Поза митним контролем означає, що предмети контрабанди переміщуються поза місцем розташування митного органу або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей або переміщення предметів контрабанди з незаконним звільненням від митного контролю.

При кваліфікації контрабанди, здійсненої таким способом, виникає питання щодо її кваліфікації за сукупністю із корупційними кримінальними правопорушеннями або за сукупністю з кримінальними правопорушеннями, які мають ознаки корупційних. У будь-якому випадку при кваліфікації контрабанди або інших кримінальних правопорушень, які вчиняються способом, описаним у диспозиціях статей, які мають назву «контрабанда», слід звертати увагу на такі кваліфікуючі ознаки, як вчинення за попередньою змовою групою осіб, або особою, раніше судимою за контрабанду або службовою особою з використанням службового становища. Адже переміщення через митний кордон України відбувається під контролем відповідних осіб, які виконують свої функції на митному контролі, й уявити, що вчинити контрабанду може одна особа практично неможливо.

Питання щодо кваліфікації контрабанди за сукупністю кримінальних правопорушень, але лише в межах статей щодо кримінальної відповідальності за контрабанду, порушують Ю. Ю. Забуга і Т. О. Михай-

ліченко¹. Зокрема, вони моделюють ситуацію, коли особи одночасно незаконно переміщували через митний кордон України і вогнепальну зброю, і товари (крім підакцизних товарів). Такі дії потребуватимуть кваліфікації за сукупністю кримінальних правопорушень.

На мою думку, більш цікавою буде ситуація кваліфікації за сукупністю таких кримінальних правопорушень як контрабанда і незаконне перетинання державного кордону, адже часто державний кордон і митний кордон України співпадають. До речі, у диспозиції ст. 332² «Незаконне перетинання державного кордону України» КК України міститься вказівка на такий спосіб вчинення цього кримінального правопорушення як його вчинення за документами, що містять недостовірні відомості. На мою думку, такий спосіб може бути і способом контрабанди. Наприклад, у ст. 201 КК України міститься вказівка на культурні цінності. Це потребує певного підтвердження, а документи можуть містити недостовірні відомості. Також це дуже актуально для ст. 201¹ КК України «Контрабанда лісоматеріалів та цінних порід дерев». У цій статті йдеться і про рідкісні породи дерев, що також повинне мати підтвердження. Виникає питання – розглядати таке діяння як контрабанду, вчинену з приховуванням від митного контролю, або за сукупністю із кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з підбланням документів.

IV. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи, слід зазначити, що питання щодо кваліфікації контрабанди у межах самих кримінальних правопорушень, які охоплюються цим терміном, і за сукупності з іншими складами кримінальних правопорушень, які не містять ні у назвах, ні у диспозиціях цього терміну, але можуть бути вчинені способом контрабанди, а їхні предмети за вартістю досягають розміру предметів контрабанди, є ще недостатньо розробленим у науці кримінального права України і потребують подальших досліджень.

¹ Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. *Там само*.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Гродецький Ю. В. (2021). Перспективи криміналізації контрабанди товарів. *Вісник Асоціації кримінального права України*. № 1 (15). С. 150–161. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2021.15.237373>
2. Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. (2021). Окремі аспекти реанімації товарної контрабанди. *Сучасна доктрина кримінального права в правовій системі України: поняття, джерела, значення, проблеми формування* : матер. V Міжнар. наук.-практ. круг. столу. (м. Харків, 14 трав. 2021 р.). Харків : Право. С. 87–90.
3. Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. (2024). Контрабанда «по новому» або аналіз останніх законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. Т. 2, № 81. С. 268–277. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.42>
4. Кришевич О. В. (2024). Кримінальна відповідальність за шахрайство: доктрина, законодавство, практика : монографія. Київ : Вид-во «Людмила». 373 с.
5. Курилюк Ю. (2024). Контрабанда як негативний чинник економічної безпеки держави. *Migration & Law*. Vol. 4 (issue 6). pp. 5–21. URL: <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2025-4-6-5-21>
6. Кухар В. В. (2013). Декриміналізація «товарної» контрабанди: теорія і практика. *Університетські наукові записки*. № 3. С. 408–412.
7. Михайліченко Т. О. (2015). Товари, які мають важливе економічне значення, як предмет контрабанди. *Форум права*. № 4. С. 180–186.
8. Паламарчук Г. В. (2021). Кримінологічні засади запобігання правопорушенням, пов'язаним із переміщенням товарів/предметів через митний кордон, на сучасному етапі в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / НУ «ОЮА». Одеса. 22 с.
9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text>
10. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо криміналізації контрабанди товарів : Закон України від 09.12.2023 № 3513-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text>
11. Прокопенко О. С. (2015). До питання про криміналізацію контрабанди товарів. *Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозахисній діяльності* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8–9 жовт. 2015 р.). Харків : Право. С. 381–384.

REFERENCES

1. Grodetskyi Yu. V. (2021). Perspektyvy kryminalizatsiyi kontrabandy tovariv [Prospects for the criminalization of smuggling of goods]. *Bulletin of Criminal Law Association of Ukraine*. No. 1 (15). pp. 150–161. URL: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2021.15.237373> [in Ukrainian].
2. Zabuga Y. Y., Mykhailichenko T. O. (2021). Okremi aspekty reanimatsiyi tovarnoyi kontrabandy [Certain aspects of resuscitation of commodity smuggling]. *Suchasna doktryna kryminalnoho prava v pravoviy systemi Ukrayiny: ponyattya, dzherela, znachennya, problemy formuvannya* [Modern doctrine of criminal law in the legal system of Ukraine: concepts, sources, meanings, problems of formation] : materials of V International Scientific and Practical Round Table. (Kharkiv, May 14, 2021). Kharkiv: Law. pp. 87–90. [in Ukrainian].
3. Zabuga Y. Y., Mykhailichenko T. O. (2024). Kontrabanda «po novomu» або analiz ostannikh zakonodavchychk zmin [Smuggling “in a new way” or an analysis of recent legislative changes].

- Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law. Vol. 2, No. 81. pp. 268–277. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.2.42> [in Ukrainian].*
4. Kryshevych O. V. (2024). Kryminalna vidpovidalnist za shakhraystvo: doktryna, zakonodavstvo praktyka [Criminal liability for fraud: doctrine, legislation, practice] : monograph. Kyiv: Publishing house «Lyudmila». 373 p. [in Ukrainian].
 5. Kukhar V. V. (2013). Dekryminalizatsiya «tovarnoyi» kontrabandy: teoriya i praktyka [Decriminalization of “goods” smuggling: theory and practice]. *University Scientific Notes*. No. 3. pp. 408–412. [in Ukrainian].
 6. Kuryliuk Yu. (2024). Smuggling as a negative factor of the state economic security. *Migration & Law*. Vol. 4 (issue 6). pp. 5–21. URL: <http://doi.org/10.32752/2786-5185-2025-4-6-5-21> [in Ukrainian].
 7. Mykhailichenko T. O. (2015). Tovary, yaki mayut vazhlyve ekonomichne znachennya, yak predmet kontrabandy. [Goods of important economic importance as a subject of smuggling]. *Forum of Law*. No. 4. pp. 180–186. [in Ukrainian].
 8. Palamarchuk G. V. (2021). Kryminolohichni zasady zapobihannya pravoporushennyam, pov"yazanyim iz peremishchennyam tovariv/predmetiv cherez mytnyy kordon, na suchasnomu etapi v Ukrayini [Criminological principles of preventing offenses related to the movement of goods/objects across the customs border at the present stage in Ukraine] : thesis of dissertation ... Candidate juridical Sciences: 12.00.08 / OU «OYuA». Odesa. 22 p. [in Ukrainian].
 9. On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the humanization of responsibility for offenses in the field of economic activity : Law of Ukraine No. 4025-VI of November 15, 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4025-17#Text> [in Ukrainian].
 10. On amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine regarding the criminalization of smuggling of goods: Law of Ukraine No. 3513-IX of December 9, 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3513-20#Text> [in Ukrainian].
 11. Prokopenko O. S. (2015). Do pytannya pro kryminalizatsiyu kontrabandy tovariv [On the issue of criminalization of smuggling of goods]. *Problemy nauky kryminalnoho prava ta yikh vyrishennya u zakonotvorchiy ta pravozakhysniy diyalnosti* [Problems of the science of criminal law and their solution in law-making and human rights protection activities] : materials of International Science and Practice Conference (Kharkov, October 8–9, 2015). Kharkiv : Law. pp. 381–384. [in Ukrainian].